

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΔΥΣΗ **(Διάλεξη τού Πρέσβη ε.τ. κ. Χάρ.Δημητρίου** **Εταιρεία των Φίλων τού Λαού, 30 Οκτωβρίου 2025)**

Οι σχέσεις τής Ρωσίας με την Δύση, ως σύνολο, δεν ήταν πάντοτε εχθρικές ή ανταγωνιστικές. Υπήρξαν και περίοδοι οπότε η Ρωσία συμμάχησε με ορισμένες δυτικές χώρες, εναντίον κάποιων άλλων περιστασιακά ή πιο μόνιμα, ωστόσο το ιστορικό παρελθόν της και η ιστορική μνήμη των Ρώσων έχει χαραχθεί από αιματηρές συγκρούσεις με κάποιες δυτικές χώρες και πρόσφατα με το σύνολό τους.

Στην μεσαιωνική της περίοδο η Ρωσία ήταν σε διαρκή σύγκρουση με την Πολωνία, μόνη της ή με την μορφή τής Πολωνολιθουανικής Ομοσπονδίας (1569-1795). Μήλον τής έριδας ήταν τα εύφορα εδάφη τής σημερινής κεντρικής Ουκρανίας, που τότε κατοικούντο από τις φυλές των Κοζάκων. Οι Κοζάκοι ήταν ένας πολεμικός λαός που δεν ήταν οργανωμένος σε κράτος. Αποτελείτο από διάφορες ανεξάρτητες κοινότητες με έναν αρχηγό ή καθεμία και συμμαχούσαν πότε με τούς Πολωνούς και πότε με τούς Ρώσους. Συνήθιζαν να επιτίθενται και να ληστεύουν γειτονικά κράτη (ιδίως την ταταρική Κριμαία, αργότερα τα οθωμανικά εδάφη), γι'αυτό και κάποιος συγγραφέας τούς είχε αποκαλέσει 'πειρατές τής ξηράς'. Οι Κοζάκοι αντιστέκονταν στις προσπάθειες τής Ρωσίας και τής Πολωνίας να κατακτήσουν μόνιμα τα εδάφη στα οποία ζούσαν, διεξάγοντας σκληρούς πολέμους και εισχωρώντας συχνά βαθιά στο έδαφος των κρατών αυτών, αλλά και συμμαχώντας συχνά μαζί τους.

Πάνω στα εδάφη αυτά έγιναν πολλές μάχες μεταξύ των Πολωνών και των Ρώσων, ενώ μετά τον ρωσο-πολωνικό πόλεμο το 1792-1795 η Πολωνία έπαψε να υπάρχει μέχρι το 1919, οπότε με την Συνθήκη των Βερσαλλιών επανασυστήθηκε ως κράτος. Ο αφανισμός της παραλίγο να επαναληφθεί κατά τον Β' ΠΠ, όταν με βάση το Σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ η Γερμανία και η Ρωσία μοίρασαν την Πολωνία στα δύο. Μετά το τέλος τού πολέμου και καθώς η Πολωνία ήταν με το μέρος των νικητών η χώρα επανενώθηκε, όμως με απαίτηση τού Στάλιν μετατοπίστηκε προς τα δυτικά, με την αφαίρεση τών ανατολικών της επαρχιών και προσάρτησή τους στην Ουκρανία, προκειμένου η Ρωσία να αποκτήσει μεγαλύτερο στρατηγικό βάθος και παίρνοντας σε αντάλλαγμα εκτάσεις τής Γερμανίας στα δυτικά. Όλα αυτά βέβαια σημάδεψαν τις σχέσεις τους μέχρι σήμερα, γι'αυτό και η Πολωνία είναι ο πιο ένθερμος υποστηρικτής τής Ουκρανίας, αλλά και των κυρώσεων κατά τής Ρωσίας.

Άλλο γεγονός που σημάδεψε την μνήμη των Ρώσων ήταν η εκστρατεία τού Ναπολέοντα. Η Ρωσία στις αρχές τού 19ου αιώνα είχε συμμαχήσει με την Βρετανία και την Αυστρο-ουγγρική αυτοκρατορία απέναντι στις μεγαλομανείς φιλοδοξίες τού Ναπολέοντα, ο οποίος μετά τις νίκες του στο Αούστερλιτς, Ιένα και Βαγκράμ αποφάσισε να κατακτήσει την Ρωσία και έφθασε μέχρι τα προάστια τής Μόσχας. Οι Ρώσοι είχαν αποσυρθεί στα ενδότερα και συντελούντος τού δριμύ χειμώνα ο Ναπολέων αναγκάστηκε να υποχωρήσει, αφού έκαψε εκ βάθρων την πρωτεύουσα.

Εξίσου οδυνηρή είναι και η σχέση τής Ρωσίας με την Γερμανία. Κατ'αρχήν στον Α' ΠΠ η Ρωσία που συμμάχησε με την Entente ηττήθηκε, αλλά δεν το πλήρωσε ακριβώς διότι στο δυτικό μέτωπο η Γερμανία κατέρρευσε και έτσι το τέλος τού πολέμου βρήκε την Ρωσία στο στρατόπεδο των νικητών. Τραυματική όμως ήταν η εμπειρία τής Ρωσίας σε σχέση με την Γερμανία κατά τον Β' ΠΠ. Παρά την συμφωνία για την μοιρασιά τής Πολωνίας (Σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ) ο Χίτλερ θεωρούσε τούς Ρώσους (τούς Σλάβους γενικά) ως κατώτερη φυλή με το πρόσθετο στοιχείο τού μίσους για τον κομμουνισμό, εξαιτίας τού οποίου, όπως πίστευε, η Γερμανία είχε ταλαιπωρηθεί

πολύ στην διάρκεια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης (δηλαδή τού καθεστώτος που προέκυψε μετά την ήττα της Γερμανίας στον Β' ΠΠ και την συνακόλουθη ανατροπή της μοναρχίας).

Έτσι, αφού ο Χίτλερ πραγματοποίησε τον πρωταρχικό του στόχο που ήταν να ενσωματώσει στο νέο Ράιχ τις χώρες όπου ζούσε γερμανική εθνική μειονότητα (δηλαδή την τσεχική επαρχία της Σουδητίας και βέβαια την Αυστρία), εισέβαλε στην Πολωνία και μετά την συντριβή των Γάλλων και των συμμάχων της (Βέλγων, Ολλανδών, Βρετανών) δεν δίστασε, παρά το παραπάνω Σύμφωνο, να επιτεθεί απρόκλητα κατά της Ρωσίας.

Ήταν ένας πόλεμος χωρίς κανόνες. Οι αιχμάλωτοι σκοτώνονταν επί τόπου. Τα χωριά καίγονταν. Οι γυναίκες βιάζονταν. Τα αντίποινα για τον θάνατο Γερμανών ήταν φρικτά. Οι απώλειες των Ρώσων ξεπέρασαν τα 20.000.000. Όπως και ο Ναπολέων, οι Γερμανοί έφθασαν στα περιχώρα της Μόσχας, αλλά δεν μπόρεσαν να την καταλάβουν. Αυτή την φορά οι Ρώσοι δεν την εγκατέλειψαν. Έμειναν και την υπερασπίστηκαν μέχρις ότου και πάλι ο ρωσικός χειμώνας νίκησε και τούς Γερμανούς.

Αντίθετα, με τούς Αγγλοσάξονες η σχέση της Ρωσίας είχε λιγότερη ένταση. Σύμμαχοι εναντίον τού Ναπολέοντα, σύμμαχοι και εναντίον τού Χίτλερ. Υπάρχει βέβαια ο πόλεμος της Κριμαίας (1853-56), με αντικείμενο την εκμετάλλευση εδαφών της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που όμως δεν σημάδεψε την ιστορική μνήμη των Ρώσων, αφενός γιατί δεν ήταν αιματηρός και αφετέρου γιατί το αποτέλεσμα ήταν αμφιλεγόμενο.

Φθάνοντας στην σύγχρονη εποχή (ενοώντας την εποχή από την οποία υπάρχουν ακόμη επιζώντες σήμερα), οι σχέσεις χειροτερεύουν μεταξύ της Ρωσίας και τού συνόλου των δυτικών κρατών (στα 'δυτικά κράτη' συμπεριλαμβάνοντας και κράτη πέραν της Ευρώπης και των ΗΠΑ, δηλαδή τού Καναδά και της Αυστραλίας) μετά τον και εξαιτίας τού Β' ΠΠ. Η Ρωσία που είχε πληρώσει πανάκριβο τίμημα από τις θηριωδίες των Ναζί και έχοντας ένα καθεστώς που είχε ως στόχο του να επιβάλει τον κομμουνισμό και σε άλλες χώρες, φόβισε τις δυτικές χώρες και τις ώθησε να συστήσουν μια αμυντική συμμαχία, το NATO, και η Ρωσία να απαντήσει με το Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Από τότε οι δυο αυτοί συνασπισμοί μπόκαν στην περίοδο τού λεγόμενου 'Ψυχρού Πολέμου', δηλαδή ενός πολέμου ιδεολογικού, που δεν είχε μεν βόμβες, νάρκες και εχθροπραξίας, αλλά ήταν εξίσου σκληρός και αδυσώπητος και διεξαγόταν με τις μυστικές επιχειρήσεις. Ο στόχος δεν ήταν η κατάκτηση μιας χώρας με τα όπλα, αλλά η δημιουργία οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων, ενώ ως προς τις τρίτες, υποανάπτυκτες, χώρες στόχος της Μόσχας ήταν η επιβολή καθεστώτων φιλικών προς το κομμουνισμό και της Δύσης, αντίθετα, η διατήρηση στενών φιλικών σχέσεων με τα δυτικά κράτη και τις αρχές τους. Απώτερος στόχος και των δυο πλευρών ήταν, βέβαια, η εκμετάλλευση προς όφελός τους των πλουτοπαραγωγικών πηγών των χωρών αυτών.

Το αποτέλεσμα τού Ψυχρού Πολέμου ήταν αρχικά η διαίρεση της Γερμανίας και το κλείσιμο των συνόρων μεταξύ των δυο συνασπισμών (το λεγόμενο 'Παραπέτασμα'), καθώς και η κρίση των πυραύλων της Κούβας. Υπήρξαν βέβαια και γεγονότα μικρότερης εμβέλειας, που πλήγωσαν τις σχέσεις της Μόσχας με αρκετούς λαούς της Ευρώπης, όπως ο ελληνικός εμφύλιος, η εξέγερση των Πολωνών και των Ούγγρων το 1956, της Πράγας το 1968, τα σημάδια των οποίων φαίνονται μέχρι σήμερα.

Όπως ήταν αναμενόμενο η πρόοδος της τεχνολογίας στον στρατιωτικό τομέα όξυνε τις σχέσεις Δύσης - Ρωσίας σε επικίνδυνο βαθμό. Ειδικά η ανάπτυξη πυρηνικών όπλων αποτελούσε απειλή παγκόσμιου ολέθρου. Παρά κάποιες προσπάθειες για έλεγχο της χρήσης πυρηνικών όπλων, η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των δυο πλευρών που είχε επικρατήσει στα πρώτα χρόνια μετά τον

Β' ΠΠ συνεχίστηκε και τελικά οι ΗΠΑ κατάφεραν να γονατίσουν την Ρωσία χάρις στον 'Πόλεμο των Άστρων', ένα νέο εξοπλιστικό πρόγραμμα που η Ρωσία δεν μπορούσε να ανταγωνισθεί και γονάτισε οικονομικά.

Ο νέος ρώσος ηγέτης Μ.Γκορμπατσέφ προσπάθησε να σπάσει τον φαύλο κύκλο τού εξοπλιστικού ανταγωνισμού και εγκαινίασε μεγάλες κοινωνικές αλλαγές, ενώ χαλάρωσε και τον κομμουνιστικό ζυγό στις χώρες τής Σοβ.Ένωσης. Μοιραία, οι χώρες αυτές σταδιακά κήρυξαν την ανεξαρτησία τους, το Σύμφωνο τής Βαρσοβίας διαλύθηκε και η Ρωσία μπήκε σε μια περίοδο μεγάλης αστάθειας. Τον Γκορμπατσέφ προσπάθησε να ανατρέψει το βαθύ κράτος των στρατιωτικών, αλλά απέτυχε χάρις στην ηρωική αντίσταση τού λαού με ηγέτη τον Μπ.Γέλτσιν, που έγινε ο νέος Πρόεδρος τής Ρωσίας.

Ο Γέλτσιν ήταν ένας γενναίος πολιτικός, που δεν μισούσε την Δύση και ήθελε να αποκαταστήσει τις σχέσεις τής Ρωσίας μαζί της. Δυστυχώς, ήταν μέθυσος και με πολύ κακή υγεία και έτσι κάποια στιγμή έχασε τον έλεγχο τής κατάστασης, οδηγώντας την χώρα στα πρόθυρα τής διάλυσης.

Αυτό είναι το πιο σημαντικό σημείο στην σύγχρονη ιστορία τής Ευρώπης και τού κόσμου γενικότερα. Είναι το σημείο στο οποίο θα μπορούσε να είχε ξεκινήσει μια νέα σχέση μεταξύ των δυο αυτών υπερδυνάμεων (τής Ρωσίας και τής Δύσης), με σύσφιξη των οικονομικών, κοινωνικών και στρατιωτικών σχέσεων, που θα οδηγούσε στην μείωση των στρατιωτικών εξοπλισμών και την συνακόλουθη βελτίωση τού βιοτικού επιπέδου των λαών.

Δυστυχώς, οι ηγεσίες τής Δύσης και κυρίως των ΗΠΑ αποδείχθηκαν κοντόφθαλμες πιστεύοντας ότι η τραγική κατάσταση τής Ρωσίας υπό τον Γέλτσιν θα συνεχιζόταν στο διηνεκές. Και ενώ η Ρωσία δεν αποτελούσε πλέον απειλή για την Δύση, αποφάσισαν όχι μόνον να διατηρήσουν το ΝΑΤΟ, αλλά και να το επεκτείνουν κάνοντας μέλη τα κράτη τής πρώην Σοβ.Ένωσης! Ήταν μια μοιραία απόφαση, για την οποία δεν ξέρουμε πολλά πράγματα. Η λογική εξήγηση είναι αυτή που απαντά συνήθως στο ερώτημα "ποιος ωφελείται". Και αυτός που ωφελείτο στην συγκεκριμένη περίπτωση από την διατήρηση τού ΝΑΤΟ ήταν καταρχήν, προφανώς, το νατοϊκό κατεστημένο, εξαιρετικά ισχυρό μέσα στα κράτη μέλη δια των στρατιωτικών και πολιτικών διαύλων. Αλλά υπήρχε και άλλος ένας εξαιρετικά ισχυρός παράγοντας υπέρ τής διατήρησης και κυρίως υπέρ τής επέκτασης τού ΝΑΤΟ: οι βιομηχανίες όπλων στις ΗΠΑ και στις άλλες δυτικές χώρες που παράγουν όπλα.

Όπως είναι γνωστό, η ιδιότητα μέλους τού ΝΑΤΟ συνεπάγεται την δημιουργία στρατού με όμοια πρότυπα και όπλα συγκεκριμένων προδιαγραφών. Κάθε νέο κράτος μέλος, επομένως, αναγκάζεται να 'εκσυγχρονίσει' τον στρατό του με όπλα νατοϊκών προδιαγραφών, δηλαδή με την αγορά αμερικανικών, γαλλικών, βρετανικών ή άλλων ευρωπαϊκών όπλων. Γνωρίζετε ασφαλώς τι συμβαίνει την περίοδο αυτή με την Τουρκία, η οποία τόλμησε να αγοράσει ρωσικούς πυραύλους με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ να μπλοκάρουν την παράδοση των F-35. Μπορεί επομένως να φανταστεί κανείς ότι οι πανίσχυροι βιομήχανοι όπλων θα άφηναν να συναφθεί μια συμμαχία ειρήνης τής Δύσης με την Ρωσία και δεν θα πίεζαν τούς πολιτικούς ηγέτες να συνεχίσουν την αντιπαράθεση προκειμένου να αυξήσουν την δυνητική πελατεία τους;

Είναι ένα σκοτεινό κεφάλαιο στις σχέσεις των δυο πλευρών, για το οποίο δεν υπάρχουν πληροφορίες, αν δηλαδή το θέμα τής κατάρτησης τού ΝΑΤΟ συζητήθηκε ή όχι μεταξύ των ηγετών τής Δύσης και σε ποιο επίπεδο. Ούτε για το πιο σημαντικό ζήτημα τής επέκτασης τού ΝΑΤΟ προς τα ανατολικά, πέραν κάποιων πληροφοριών πως ο Πρόεδρος Κλίντον και ο Καγκελάριος Κολ την στιγμή τής επανένωσης των δυο Γερμανιών είχαν υποσχεθεί στον Γκορμπατσέφ πως το ΝΑΤΟ δεν

επρόκειτο να επεκταθεί πέραν των συνόρων της ενωμένης Γερμανίας, αλλά χωρίς να υπάρχει γραπτή συμφωνία. Είναι πάντως γνωστό ότι σημαντικές προσωπικότητες είχαν εκφράσει την άποψή τους πως η επέκταση του NATO θα ήταν μεγάλο λάθος, μεταξύ αυτών ο Κίσινγκερ.

Άρχισε έτσι σταδιακά η είσοδος των πρώην κομμουνιστικών κρατών στο NATO, δίνοντας τέλος στις ελπίδες μιας μόνιμης ειρήνης με την Ρωσία. Τον πρόεδρο Γέλτσιν διαδέχθηκε ο Βλ. Πούτιν πρώην στέλεχος της KGB και μετέπειτα αντιδήμαρχος Αγ. Πετρούπολης. Ο Πούτιν θεωρούσε πως η διάλυση της Σοβ. Ένωσης ήταν ένα μεγάλο λάθος, παρόλον ότι στο μεταξύ είχε συσταθεί η Κοινοπολιτεία των Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ) με όλες τις πρώην σοβιετικές Δημοκρατίες, πλην των τριών βαλτικών. Η ΚΑΚ ήταν όμως μια χαλαρή οργάνωση κρατών που είχαν κηρύξει ήδη την ανεξαρτησία τους και δεν εξηρτώντο από την Μόσχα. Σύντομα δε άρχισε να φυλλοροεί (η Γεωργία έφυγε το 2008, η Ουκρανία το 2014 και η Μολδαβία το 2022) και σήμερα έχουν μείνει η Λευκορωσία και οι πρώην ασιατικές σοβιετικές χώρες.

Με την άνοδο του Πούτιν στην εξουσία το 2009 η πολιτική της Ρωσίας απέναντι στην Δύση άλλαξε άρδην. Το NATO είχε στο μεταξύ εντάξει τις Τσεχία, Ουγγαρία και Πολωνία το 1999, τις τρεις βαλτικές χώρες και τις Σλοβακία, Σλοβενία, Ρουμανία και Βουλγαρία το 2004, τις Αλβανία και Κροατία το 2009, το Μαυροβούνιο το 2017 και την Β.Μακεδονία το 2020. Ο Πούτιν είχε επανειλημμένα εκφράσει την ανησυχία του για την επεκτατική αυτή πολιτική του NATO, εκείνο όμως που είναι βέβαιο πέραν πάσης αμφιβολίας είναι πως ήθελε πάση θυσία να αποφύγει την ένταξη της Ουκρανίας.

Οι λόγοι ήταν γνωστοί όχι μόνον στους ηγέτες της Δύσης, αλλά και στους πρωτοετείς σπουδαστές των πανεπιστημίων στον τομέα των διεθνών σχέσεων. Όπως ανέφερα στην αρχή, τόσο στο επίπεδο του ρωσικού λαού όσο και της ηγεσίας, οι φρικτές εμπειρίες των ναπολεόντιων πολέμων και κυρίως της ναζιστικής επίθεσης είχαν δημιουργήσει την εμμονική πεποίθηση πως ο κίνδυνος για την εθνική ασφάλεια της Ρωσίας προέρχεται από την Δύση.

Μπορεί επί Γκορμπατσέφ και Γέλτσιν το αίσθημα αυτό να είχε ατονήσει, η προσέγγιση ωστόσο του NATO όλο πιο κοντά στα ρωσικά σύνορα ξύπνησε τον φόβο των Ρώσων και βοήθησε τον Πρόεδρο Πούτιν να ισχυροποιήσει την θέση του επιβάλλοντας ένα αυταρχικό καθεστώς. Η νατοποίηση της Ουκρανίας ήταν η 'κόκκινη γραμμή' του ρωσικού καθεστώτος για πολλούς λόγους. Κατ'αρχήν διότι αυτή παρεμβάλλεται μεταξύ της 'κακής' Δύσης και της Ρωσίας και αποτελεί την οιονεί 'ζώνη ασφαλείας' της. Δεύτερον, διότι η Ρωσία θεωρούσε την Ουκρανία σαν την 'μικρή αδελφή' για λόγους ιστορικούς: η σύγχρονη Ρωσία γεννήθηκε στην περιοχή του Κιέβου όπου ζούσαν οι Ρως (Ρως του Κιέβου) και που πιεζόμενοι από τούς Πολωνούς, τούς Λιθουανούς και τούς Σουηδούς μετακινήθηκαν ανατολικότερα και έκτισαν την πρωτεύουσα τους στο Νόβγκοροντ και αργότερα στην Μόσχα. Αλλά και διότι ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού είναι εθνοτικά Ρώσοι, ενώ χάρις στην Ρωσία η Ουκρανία αυξήθηκε εδαφικά, αρχικά με την απόσπαση πολωνικών εδαφών και αργότερα με την δωρεά της Κριμαίας. Αλλά και στρατιωτικά για την Ρωσία ήταν αδιανόητο το NATO να κληρονομήσει την τεράστιας στρατηγικής σημασίας ναυτική βάση της Σεβαστούπολης και να εγκαταστήσει πυραύλους 200 χλμ από την Μόσχα στα ρωσο-ουκρανικά σύνορα.

Δυστυχώς η Δύση και κυρίως οι ΗΠΑ δεν έκαναν τίποτε ώστε να κατευνάσουν τουλάχιστον τούς φόβους της Ρωσίας: παρόλον ότι οι δυτικές χώρες υποστηρίζουν πως η προσχώρηση ενός κράτους στο NATO γίνεται εφόσον αυτό αποφασίσει δημοκρατικά, στην περίπτωση της Ουκρανίας, δηλαδή στο πιο ευαίσθητο για την Ρωσία κομμάτι της πρώην Σοβ. Ένωσης, προχώρησαν αγνοώντας την βούληση της πλειοψηφίας του ουκρανικού λαού. Γιατί το λέω αυτό; Μετά την διάλυση της ΕΣΣΔ η Ουκρανία κήρυξε την ανεξαρτησία της και προχώρησε σε προεδρικές εκλογές. Πρώτος

Πρόεδρος εξελέγη ο Λεον.Κραβτσούκ (1991-1994), παλαιάς κοπής κομμουνιστής και μετά δύο φορές ο Λεον.Κούτσμα (1994-2004), επίσης στέλεχος τής σοβιετικής νομενκλατούρας. Οι εκλογές αυτές ουδέποτε αμφισβητήθηκαν. Το 2004 υποψήφιοι ήταν ο φιλορώσος Β.Γιανουκόβιτς και ο φιλοδυτικός Β. Γιούστσενκο. Εξελέγη ο πρώτος, αλλά τότε ξέσπασαν διαδηλώσεις για δήθεν εκλογική νοθεία και η εκλογή επαναλήφθηκε για να εκλεγεί ο δεύτερος. Πολλοί παρατηρητές σημείωναν την έλλειψη αυθορμητισμού των διαδηλωτών, ενώ ο Guardian λίγες ημέρες μετά τις εκλογές έγραφε με στοιχεία πως η λεγόμενη 'πορτοκαλί επανάσταση' ήταν αριστοτεχνικά στημένη από την CIA και άλλες δυτικές Υπηρεσίες (*).

Αν και πολλοί στην Δύση αρνούνται την θεωρία αυτή, το γεγονός είναι πως στην επόμενη προεδρική εκλογή που έγινε το 2009 με την εποπτεία τού ΟΑΣΕ ο φιλοδυτικός πρόεδρος που προσπάθησε να αποσπάσει την Ουκρανία από την σφαίρα επιρροής τής Ρωσίας και να την εντάξει στο NATO συνεντρίβη (5,85 %) και ο φιλορώσος αντίπαλός του πήρε 49 % και έγινε Πρόεδρος. Ήταν φανερό πως ο ουκρανικός λαός με τον τρόπο αυτό απέρριπτε τις νατοϊκές φιλοδοξίες τής προηγούμενης ηγεσίας, γεγονός που ήταν άλλωστε γνωστό και από τις μετρήσεις τής κοινής γνώμης.

Είχε προηγηθεί η απόφαση τού NATO υπό την πίεση των ΗΠΑ να εγκαταστήσουν πυραύλους στην Πολωνία, με την δικαιολογία ότι ήταν για την αντιμετώπιση επίθεσης από το Ιράν (!) και λίγο αργότερα στο Βουκουρέστι την άνοιξη τού 2008 η απόφαση τού NATO ότι η Ουκρανία και η Γεωργία "...θα γίνουν μέλη τού NATO". Λίγους μήνες μετά η Γεωργία προσπάθησε με την βοήθεια νατοϊκών συμβούλων να ανακτήσει βιαίως τα αποσχισθέντα εδάφη τής Ν.Οσσετίας, με συνέπεια η Ρωσία να εισβάλει και να συντρίψει τον γεωργιανό στρατό. Ήταν ταυτόχρονα ένα ξεκάθαρο μήνυμα προς το NATO να μην διανοηθεί να επεκταθεί στην Ουκρανία, αλλά οι δυτικές χώρες το αγνόησαν.

Όταν ο φιλορώσος Πρόεδρος έκανε το 2013 το μοιραίο λάθος να 'φτύσει στα μούτρα' την ΕΕ και αντί να πάει στο Βίλνιους, όπου θα υπέγραφε συμφωνία σύνδεσης με την ΕΕ πήγε στην Μόσχα. Βγήκαν πάλι στους δρόμους οι 'αγανακτισμένοι' (αυτή την φορά δικαίως, διότι οι Ουκρανοί μπορεί να μην θέλουν το NATO, αγαπούν όμως πολύ την ΕΕ) και η Δύση νόμισε ότι βρήκε την ευκαιρία να επαναλάβει το κόλπο τού 2004. Οι διαδηλώσεις αυτή την φορά δεν ήταν ειρηνικές, διότι από την μια πλευρά η αστυνομία έπαιρνε εντολές από μια φιλορωσική κυβέρνηση και από την άλλη στους διαδηλωτές είχαν παρεισφρύσει ακροδεξιές οργανώσεις (***) που προκαλούσαν αιματηρές συγκρούσεις με τα όργανα τής τάξης. Αρκετά ηγετικά στελέχη τής ΕΕ είχαν τότε επισκεφθεί το Κίεβο και προέτρεπαν τούς διαδηλωτές να συνεχίσουν τον 'αγώνα' τους ανεβαίνοντας στα οδοφράγματα (!), ενώ υποτίθεται ότι σκοπός τους ήταν να μεσολαβήσουν για μια συμβιβαστική λύση.

Τον Φεβρουάριο 2014 βρέθηκε τελικά η λύση που ήταν η διενέργεια πρόωγων εκλογών όπως ζητούσε η αντιπολίτευση. Την άλλη μέρα όμως η Βουλή απέπεμψε τον Γιανουκόβιτς, ο οποίος φοβούμενος για την ζωή του κατέφυγε στην Μόσχα! Τι συνέβη και υπήρξε αυτή η μεταστροφή των βουλευτών δεν το ξέρουμε ισχύει όμως η ρήση για την γάτα και τα κεραμίδια. Φυσικά μετά από αυτό η σύγκρουση ήταν αναπόφευκτη: μετά από ένα αιματηρό επεισόδιο σε βάρος ρωσόφιλων Ουκρανών στην Οδησσό, η Ρωσία εισέβαλε στην Κριμαία και την κατέβαλε σχεδόν αμαχητί.

Και επειδή "ενός κακού μύρια έπονται" οι ρωσόφωνοι τού Ντονμπάς βλέποντας πόσο εύκολα η Μόσχα κατέλαβε την Κριμαία και από την άλλη την περίεργη ανατροπή τού δικού τους ανθρώπου, τού Γιανουκόβιτς, ξεσηκώθηκαν και ζήτησαν αυτονομία. Ακολούθησε όξυνση των συγκρούσεων με την υποκίνηση οπωσδήποτε τής Μόσχας. Ο νέος Πρόεδρος Ποροσένκο που είχε εκλεγεί χάρις στα γεγονότα τής Πλατείας Μαϊντάν στηριζόταν στα ακροδεξιά στοιχεία που είχαν πρωταγωνιστήσει στην εξέγερση και έτσι αρχικά προσπάθησε να καταστείλει το κίνημα αυτονομίας

τού Ντονμπάς με την βία. Με την μεσολάβηση Γαλλίας και Γερμανίας η Ουκρανία και η Ρωσία έφθασαν σε δύο συμφωνίες (Πρωτόκολλο και Συμφωνία του Μινσκ) που προέβλεπαν την παραχώρηση διοικητικής αυτονομίας, που όμως δεν τηρήθηκε από καμία πλευρά.

Η αδυναμία του Ποροσένκο να αποκαταστήσει την κυριαρχία της Ουκρανίας στο Ντονμπάς και την Κριμαία είχε ως αποτέλεσμα να μην επανεκλεγεί και την θέση του πήρε ο ηθοποιός Ζελένσκι στηριζόμενος και αυτός σε αντιρωσικές εξτρεμιστικές ομάδες. Η συνέχεια είναι γνωστή: η Μόσχα διαπιστώνοντας ότι δεν έχει πλέον επιρροή στο Κίεβο και ότι το Ντονμπάς δεν θα αντέξει την πίεση του ουκρανικού στρατού αποφασίζει να εισβάλει τον Φεβρουάριο του 2022. Όποια και αν είναι η κατάληξη του πολέμου αυτού, το γεγονός είναι πως οι σχέσεις της Δύσης με την Ρωσία δεν πρόκειται ποτέ να είναι ομαλές. Όχι μόνον δεν θα φθάσουν στο επίπεδο των αρχών του 1990, οπότε τα δυο μέρη έφθασαν σχεδόν στο σημείο να συζητούν το ενδεχόμενο ένταξης της Ρωσίας στο ΝΑΤΟ, αλλά ούτε καν στο επίπεδο των εμπορικών σχέσεων που σταδιακά έφθασαν σε τεράστιο όγκο, η Ρωσία εφοδιάζοντας με φυσικό αέριο τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και αυτές κάνοντας τεράστιες εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων.

Αυτό είναι ένας ακόμη παραλογισμός της Δύσης και δη της Ευρώπης: ενώ αντλούσαν τεράστια οικονομικά οφέλη από τις εμπορικές σχέσεις με την Ρωσία, την ίδια στιγμή μέσω του ΝΑΤΟ προκαλούσαν την εχθρότητά της. Ο παραλογισμός οφείλεται βέβαια στο ότι το ΝΑΤΟ ουσιαστικά κυριαρχείται από τις ΗΠΑ, η πολιτική των οποίων είναι εμμονικά αντιρωσική. Στο μυαλό των Αμερικανών Ρώσος = κομμουνιστής, άρα εχθρός της Αμερικής και βλέπουμε ακόμη και τώρα πόσο εύκολα ο Πρόεδρος Τραμπ χαρακτηρίζει κομμουνιστές τούς αντιπάλους του. Από την άλλη εμπορικά οι ΗΠΑ δεν έχουν μεγάλα συμφέροντα. Το αντίθετο συμβαίνει με την Ευρώπη. Λόγω απόστασης οι εμπορικές σχέσεις των ευρωπαϊκών κρατών είναι εύκολες και αμοιβαία επωφελείς, ενώ στο ΝΑΤΟ αυτά έχουν ρόλο κομπάρσου. Έτσι, βλέπαμε από την μια ευρωπαϊκές χώρες να συνάπτουν εμπορικές σχέσεις σε σημείο εξάρτησης από την Ρωσία (αέριο) και από την άλλη στο ΝΑΤΟ οι ίδιες χώρες να συμπορεύονται με τις ΗΠΑ στην ψυχροπολεμική τους πολιτική έναντι της χώρας αυτής. Η μόνη περίπτωση όπου η Ευρώπη 'ύψωσε ανάστημα' έναντι των ΗΠΑ ήταν την σύνοδο κορυφής στο Βουκουρέστι το 2008, όπου ο Πρόεδρος Μπους απαιτούσε να μπει 'εδώ και τώρα' στο ΝΑΤΟ η Ουκρανία και η Γεωργία και οι Γαλλία και Γερμανία κατάφεραν να τον πείσουν να δεχθεί κάτι λιγότερο, δηλαδή ότι "οι χώρες αυτές ΘΑ γίνουν μέλη". Η εξήγηση είναι πως ο Μπους δεν επρόκειτο να επανεκλεγεί και έτσι κινδύνευαν λιγότερο από την εκδίκευσή του.

Έτσι φθάσαμε στο σημερινό σημείο όπου οι σχέσεις της Δύσης με την Ρωσία έχουν υποστεί ένα τεράστιο και ανεπανόρθωτο πλήγμα. Ανεπανόρθωτο διότι, όπως φαίνεται, η ρωσο-ουκρανική σύγκρουση δεν θα τελειώσει γρήγορα και αν τελειώσει δεν θα αποκαταστήσει τις σχέσεις στο επίπεδο προ του 2022. Ακόμη και αν με κάποιον μαγικό τρόπο η Ρωσία επιστρέψει τα εδάφη που κατέλαβε πίσω στην Ουκρανία, οι εκατοντάδες χιλιάδες νεκροί και τεράστιες καταστροφές των υποδομών θα στοιχειώνουν τις σχέσεις της Ουκρανίας με την πρώην 'μεγάλη αδελφή' και κατ'επέκταση και των δυτικών κρατών, στις συμμαχίες των οποίων (ΕΕ και ΝΑΤΟ) θα έχει ασφαλώς ενταχθεί η Ουκρανία αργά ή γρήγορα. Και όλα αυτά διότι την κρίσιμη στιγμή οι ηγεσίες της Δύσης, αλλά και της Ρωσίας δεν μπόρεσαν να δουν μακρύτερα από τον ορίζοντα των χωρών τους και να υπερβούν την έχθρα τους.

Βέβαια υπάρχουν πολλοί που αμφισβητούν την άποψη πως η σύγκρουση με την Ρωσία θα είχε αποφευχθεί εάν η Δύση δεν πίεζε τόσο πολύ για την ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ και υποστηρίζουν πως η σύγκρουση ήταν ούτως ή άλλως αναπόφευκτη. Δεν απαντούν όμως στο ερώτημα: ακόμη και αν αυτό είναι αληθές, γιατί η Δύση έπρεπε να επισπεύσει την σύγκρουση αυτή; Σε τι θα μάς έβλαπτε μια περίοδος ειρήνης ακόμη 20, 30 ή 40 ετών;

Αθήνα, 30 Οκτωβρίου 2025
Χάρης Δ.Δημητρίου
Πρέσβης ε.τ.

(*) The Guardian, November 26,2004 "US campaign behind the turmoil in Kiev":

"...But while the gains of the orange-bedecked "chestnut revolution" are Ukraine's, the campaign is an American creation, a sophisticated and brilliantly conceived exercise in western branding and mass marketing that, in four countries in four years, has been used to try to salvage rigged elections and topple unsavoury regimes..."

"...Officially, the US government spent \$41m (£21.7m) organising and funding the year-long operation to get rid of Milosevic from October 1999. In Ukraine, the figure is said to be around \$14m..."

"...Freedom House and the Democratic party's NDI helped fund and organise the "largest civil regional election monitoring effort" in Ukraine, involving more than 1,000 trained observers. They also organised exit polls. On Sunday night those polls gave Mr Yushchenko an 11-point lead and set the agenda for much of what has followed..."

(**) Βλ. "Ουκρανία", Γιώργος Τριανταφυλλόπουλος, Εκδόσεις Άπαρσις, Αθήνα 2024

Χάρης Δημητρίου